

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากกระแสแห่งเทคโนโลยีที่เกิดจากการสร้างสรรค์และพัฒนาของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การพัฒนาดังกล่าวได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วและทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง จนรู้สึกละเลยหรือโลกทั้งใบเป็นสังคมเดียวกัน เกิดการถ่ายทอดด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งการจัดการการศึกษาและองค์ความรู้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในทุก ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) ดังนั้นการที่เราจะปรับตัวเพื่อให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ต้องมีการจัดการองค์ความรู้และการเป็นผู้นำในการจัดการองค์ความรู้ได้อย่างเป็นระบบนั้นจะต้องมีการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) ที่เป็นระบบทั้งองค์การ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2549) ไม่เพียงแต่การจัดการองค์ความรู้ที่เป็นระบบเท่านั้นที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนา แต่การที่เราสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และก่อให้เกิดประโยชน์ หรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้นั้นเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน การสร้างสรรค์สิ่งใหม่และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เราเรียกว่า นวัตกรรม (Lundin, 2009)

นวัตกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าสร้างสรรค์และจรรโลงให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อาทิ เช่น การประดิษฐ์เครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสสลับของเทสลา (Tesla) ที่เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1888 ซึ่งส่งผลให้โลกเกิดองค์ความรู้พื้นฐานด้านไฟฟ้ากระแสสลับ ซึ่งพบว่ามีคนนำไฟฟ้าไปใช้ประโยชน์อย่างมากจนก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และเป็นต้นกำเนิดของเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมายเป็นที่ประจักษ์ว่าไฟฟ้ากระแสสลับได้พัฒนาโลกให้เกิดการพัฒนา หรือการประดิษฐ์โทรศัพท์ของเบลล์ (Bell) ส่งผลให้เกิดการติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและเป็นพื้นฐานของเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ขึ้น จนเกิดความรู้สึกว่าโลกนี้แคบลง เห็นได้ชัดเจนว่านวัตกรรมในอดีตส่งผลให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงและโลกในปัจจุบันยังคงเปลี่ยนแปลงอยู่ เนื่องจากการคิดค้นนวัตกรรมใหม่และต่อยอดนวัตกรรมเดิมให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา การศึกษาก็เช่นกันต้องมีการพัฒนา ปรับตัวและปรับปรุง เพื่อให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและพัฒนาคนเพื่อจรรโลงและสร้างสรรค์โลกให้เกิดการพัฒนา เช่นเดียวกับการศึกษาของประเทศไทยที่พัฒนาคนเพื่อให้เกิดการพัฒนาชาติและแข่งขันกับชาวโลก ได้อย่างเต็มภาคภูมิ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต, 2538)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 (ราชกิจจานุเบกษา, 2545) มีจุดประสงค์พัฒนาให้คนไทยเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น และสร้างสรรค์เป็น จากจุดประสงค์ดังกล่าวปรากฏชัดเจนอยู่ในหมวดที่ 2 ซึ่งสรุปใจความสำคัญได้ว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร และจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งทุกห้าปี โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินและจัดให้มีการประเมินดังกล่าว รวมทั้งเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกไม่ได้มาตรฐานให้สำนักงานรับรองมาตรฐานฯ จัดทำข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานต้นสังกัด ให้สถานศึกษาปรับปรุง ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รายงานต่อคณะกรรมการต้นสังกัด เพื่อให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

จากข้อบังคับดังกล่าวส่งผลให้เกิดมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาขึ้นและด้วยประเด็นดังกล่าวสถานศึกษาจึงต้องจัดทำตัวชี้วัด (KPI) ขึ้น (สำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2544) การประกันคุณภาพการศึกษายกระดับอาชีวศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบที่ 2 มาตรฐานที่ 4 ตัวชี้วัดที่ 4.1 และ 4.2 ได้กำหนดถึงการมีนวัตกรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาไว้อย่างกว้าง ๆ ถึงความเป็นนวัตกรรม มาตรฐานการประกันคุณภาพภายในของสำนักงานมาตรฐานอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปี พ.ศ. 2553 มาตรฐานที่ 5 ซึ่งกล่าวถึงนวัตกรรมและการวิจัย และตัวบ่งชี้ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษา รอบที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 5 ได้ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและการนำนวัตกรรมไปใช้ในโรงเรียนอาชีวศึกษา ประกอบกับพันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2552) ทั้ง 3 ข้อซึ่งประกอบด้วย ประการแรก จัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพให้มีคุณภาพมาตรฐาน ประการที่สอง ขยายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และประการสาม วิจัย สร้างนวัตกรรม พัฒนาองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาอาชีพ แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมนั้นมีความสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศ

การที่โรงเรียนมีการสร้างสรรค์นวัตกรรม มีการนำนวัตกรรมไปใช้ และมีการเผยแพร่ นวัตกรรมจึงเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้ประดิษฐ์สู่กลุ่มบุคคล นั้นเป็นการกระตุ้นให้เกิด

การนำไปใช้ การพัฒนาต่อยอดทั้งทางด้านการบวกราคา การสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา (Lundin, 2009) ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาองค์ความรู้ เพื่อจรรโลงสังคมให้เกิดยั่งยืนและเกิดพลวัตร โรงเรียนจึงมีบทบาทในการเป็นผู้ส่งผ่านองค์ความรู้และศูนย์กลางแห่งองค์ความรู้ ทั้งของชุมชนและสังคม รวมทั้งบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ทางปัญญาให้สังคมอีกทางหนึ่งด้วย

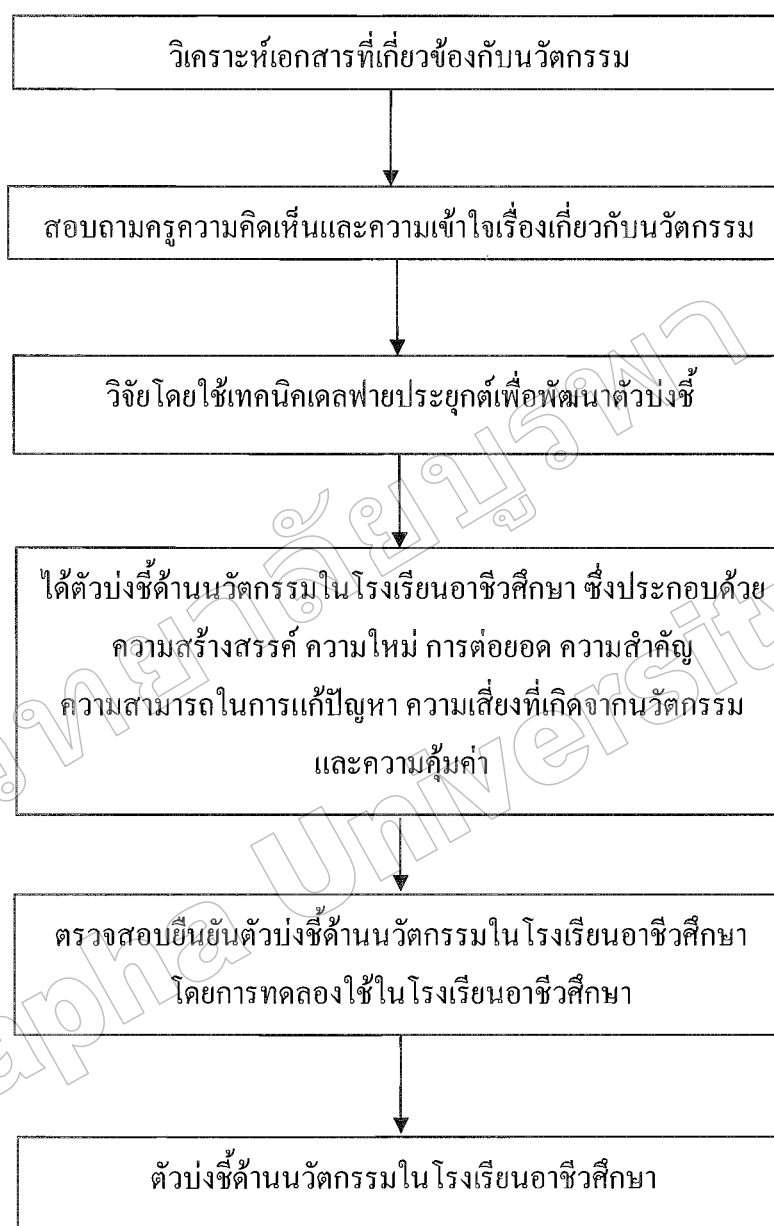
โรงเรียนอาชีวศึกษาเป็นโรงเรียนที่ผลิตทรัพยากรบุคคลในระดับฝีมือแรงงานเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของประเทศ และพบว่า ฝีมือแรงงานดังกล่าวนี้เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานจำนวนมากและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมมากมาย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (IRASEC, 2009) การที่โรงเรียนอาชีวศึกษาสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมขึ้นมานั้น ไม่ใช่เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่เพื่อการพัฒนาคน พัฒนาองค์กรและพัฒนาประเทศ ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะบรรลุจุดประสงค์ดังกล่าวได้ (Drucker, 2002)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาองค์ประกอบของนวัตกรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษา
2. เพื่อสร้างตัวบ่งชี้ด้านนวัตกรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษา

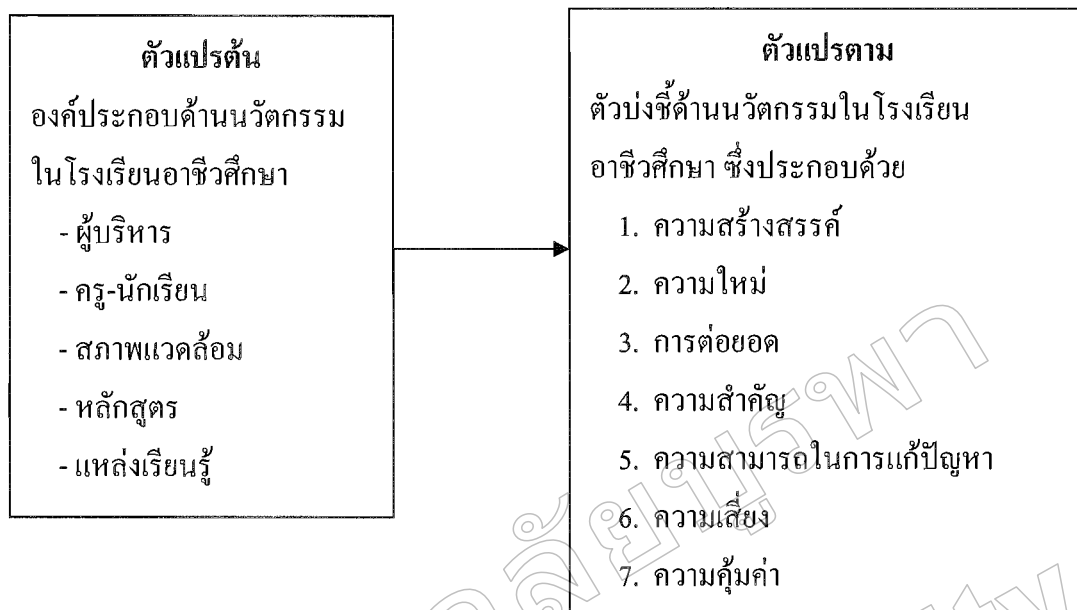
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับ นวัตกรรม และการเกิดของนวัตกรรม ในโรงเรียนอาชีวศึกษา โดยมีกระบวนการการดำเนินการดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการในการทำวิจัย

จากร่างองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยใช้ฐานแนวคิดจากเอกสาร ตำราและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมและการเกิดของนวัตกรรมได้ตัวแปรองค์ประกอบของนวัตกรรม ดังกรอบแนวคิดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ดังนี้

1. ได้ตัวบ่งชี้ด้านนวัตกรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษา
2. เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของผู้บริหารในการสร้างนวัตกรรม
3. ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการประเมินนวัตกรรมในสถานศึกษา และองค์กรระดับอื่น ๆ ได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการสร้างนวัตกรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษา
2. ตัวแปรได้แก่องค์ประกอบของนวัตกรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ วิธีใหม่ ที่นำมาปฏิบัติในโรงเรียนอาชีวศึกษา หลังจากได้ผ่านการทดลองและได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับแล้ว โดยเริ่มจากคิดค้น พัฒนา ซึ่งอาจมีการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ร่วมด้วย และเมื่อนำไปปฏิบัติจริงแล้วมีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมาส่งผลให้การปฏิบัติงานดีขึ้น หรือรวดเร็วขึ้น

2. ตัวบ่งชี้ หมายถึง สิ่งที่น่ามาวัด หรือชี้ให้เห็นคุณลักษณะ สภาพการณ์ของสิ่งที่ต้องการศึกษาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มีลักษณะเชิงคุณภาพ หรือปริมาณโดยการนำข้อมูล หรือตัวแปร หรือข้อเท็จจริงมาสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดคุณค่าที่สามารถชี้ให้เห็นคุณลักษณะหรือสภาพการณ์ได้

3. การพัฒนาตัวบ่งชี้ด้านนวัตกรรม หมายถึง การพัฒนาสิ่งที่น่ามาวัดหรือข้อความที่ใช้ชี้วัด หรือกำหนดให้เป็นนวัตกรรม ซึ่งเกิดจากตัวบ่งชี้เดี่ยว หรือการนำตัวบ่งชี้เดี่ยวหลายตัวมารวมกัน โดยการถ่วงน้ำหนักตัวบ่งชี้ เพื่อคำนวณหาค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้รวมออกมาตามน้ำหนักนั้น

4. โรงเรียน หมายถึง สถาบันการศึกษาซึ่งดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยเป็นสถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

5. นวัตกรรมในโรงเรียน หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์ ประดิษฐ์กรรมที่เป็นสิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนอาชีวศึกษา มีที่มาจากบุคลากร หรือนักเรียน-นักศึกษาในโรงเรียนแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน

6. ความสร้างสรรค์ คือ การที่บุคลากรในโรงเรียนผลิตความคิดใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน ใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการดำเนินงานที่สร้างสรรค์ มีแนวทางในการปฏิบัติงานที่แปลกไปจากเดิม คิดค้นวิธีการใหม่ เพื่อปรับปรุงกระบวนการแก้ไขให้ดีขึ้น และสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ทำการทดลอง พัฒนาจนเป็นที่ยอมรับว่าได้ผลดีสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

7. ความใหม่ คือ ความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้นอันเนื่องมาจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ อันนำไปสู่ความเป็นต้นแบบหรือความแตกต่าง

8. การต่อยอด คือ การพัฒนานวัตกรรมที่มีอยู่เดิมให้สามารถใช้งานได้ดีขึ้น สะดวกขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และทันสมัยขึ้น

9. ความสำคัญ คือ ลักษณะที่มีผลเฉพาะต่อความต้องการในด้านต่าง ๆ มีอรรถประโยชน์เหมาะแก่การใช้สอย มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

10. ความสามารถในการแก้ปัญหา คือ ความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหา ข้อขัดข้อง อุปสรรคในการดำเนินการของโรงเรียน จนลดน้อยลงหรือหมดไป ทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น คล่องตัว

11. ความเสี่ยงที่เกิดจากนวัตกรรม คือ ผลกระทบในด้านลบที่เกิดจากการสร้างและใช้นวัตกรรมทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม งบประมาณ และความขัดแย้งในสังคม

12. ความคุ้มค่า คือ การใช้ทรัพยากรในการจัดการนวัตกรรมอย่างคุ้มค่าทั้งในด้านการสร้างและการพัฒนา รวมถึงความยั่งยืนในองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น หรือผลที่ได้รับจากนวัตกรรมเทียบกับต้นทุนในการพัฒนานวัตกรรม

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University